

گفت و گو

پله‌های

کاغذی!

■ بیشتر کتاب‌ها حاصل یک عمر تجربه و تفکر نویسندگان هستند. با خواندن آن‌ها گویا از پله‌هایی کاغذی بالا می‌رویم و میوه‌ی تجربه‌ها و افکار دانایان را می‌چینیم. بدون این پله‌ها دستمان به آسمان نمی‌رسد و برای همیشه در خاک می‌مانیم...

بحث جالبی شروع شده بود. یک طرف، دوستان نوجوان

ما؛ مهران خدایاری، عرفان نوروزی، زینب خدایی و مریم نوری و در طرف دیگر آقای جواد محقق که تا همین چند سال پیش سردبیر مجله‌ی رشد نوجوان بود و برای اهل مطالعه نامی آشناست. هم به خاطر کتاب‌های خوبش و شعرهای زیبایی که سروده است و هم به دلیل یک عمر سردبیری نشریات مختلفی همچون رشد معلم، رشد کودک، رشد آموزش هنر و البته حضور در جشنواره‌های مختلف کتاب. به مناسبت هفته‌ی کتاب و کتاب‌خوانی از ایشان دعوت کرده‌ایم به عنوان کسی که هر روز یک کتاب جدید می‌خرد و می‌خواند، با دوستان ما از تجربه‌هایش بگوید و به سؤال‌های آن‌ها جواب دهد.

گفت و گوی صمیمی نوجوانان
با جواد محقق
نویسنده و شاعر معاصر
درباره‌ی کتاب و مطالعه
حبیب یوسف‌زاده

□ ... می‌گویید برای این که رشد کنیم، باید به روح خود غذا برسانیم. به نظر شما چه‌طور باید مطالعه کنیم تا دچار سوءتغذیه‌ی روحی نشویم؟

□ چرا باید مطالعات اعتقادی داشته باشیم. همین که به خدا اعتقاد داریم کافی نیست؟

■ مطالعات اعتقادی به دو دلیل لازم است. یکی این که با خواندن کتاب‌های مختلف می‌توانیم فهم خود را بالا ببریم و ارتباط بهتری با قرآن و سخنان پروردگار برقرار کنیم و پیام‌های رسول خدا و امامان را بهتر درک کنیم و در زندگی به کار بندیم. دیگر این که اعتقادات ما در انتخاب‌هایمان تأثیر زیادی دارند. اگر اعتقاداتمان اصولی و صحیح نباشد، هر لحظه ممکن است با یک انتخاب نادرست، دنیا و آخرت خودمان را خراب کنیم. انتخاب شغل، انتخاب همسر، انتخاب دوست و خیلی از بایدها و نبایدها و قوانینی که در زندگی رعایت می‌کنیم تحت تأثیر اعتقادات ما شکل می‌گیرند.

□ مطالعات ذوقی خودمان را چه‌طور باید انتخاب کنیم؟

■ همان‌طور که از اسمش پیداست، بستگی به ذوق و علاقه‌ی خودتان دارد. یکی ممکن است شعر و قصه دوست داشته باشد. دیگری شاید به سرگذشت ورزشکاران و قهرمانان علاقه داشته باشد و آن یکی ممکن است روانشناسی یا هنر را ترجیح دهد.

□ اولویت با کدام نوع مطالعه است؟

■ بهترین حالت این است که هر سه نوع را با هم پیش ببریم و از هیچ کدام غافل نشویم.

□ بهتر نیست مطالعات ذوقی را بگذاریم برای اوقات فراغت یا حتی بعد از پایان درس و تحصیلات؟

■ چون این جور مطالعات خواسته‌ی دلمان است، خودبه‌خود در اوقات فراغت سراغ آن‌ها می‌رویم. اما اهمیت این نوع مطالعه از دو نوع دیگر کمتر نیست.

□ چرا؟

■ چون اولاً آن‌ها را با اشتیاق بیشتری دنبال می‌کنیم و چه بسا بر انتخاب شغل آینده‌ی ما اثر بگذارند. دوماً معلوم نیست تحصیلات شغلی ما کی تمام شود. ما بزرگان زیادی را می‌شناسیم که ابتدا شغل دیگری را در نظر داشتند. اما تحت تأثیر مطالعات ذوقی خودشان، شغل خود را تغییر دادند.

□ شما از آن آدم‌های معروف

کسی را سراغ دارید؟

■ بله، نام دو شاعر برجسته در ذهنم هست که اول قرار بود پزشک شوند. اما شاعر از آب در آمدند. محمدحسین شهریار و قیصر امین‌پور.

■ همان‌طور که بدن ما به ویتامین‌های مختلف نیاز دارد، روح ما هم نیازهای گوناگونی دارد که باید تأمین شود. چنان که حضرت علی، علیه‌السلام، می‌فرماید: روح شما هم مثل جسم شما گرسنه می‌شود، آن را با سخنان حکمت‌آمیز سیر کنید. من این نیازها را به سه بخش تقسیم کرده‌ام.

۱- شغلی ۲- اعتقادی ۳- ذوقی.

□ لطفاً کمی بیشتر توضیح بدهید.

■ هر انسانی برای این که کارش را بهتر انجام دهد باید در باره‌ی آن مطالعه کند. مادر شما هم که خانه‌دار است، نیاز دارد مطالعاتی در باره‌ی خیاطی، بچه‌داری و خانه‌داری داشته باشد تا مثلاً نحوه‌ی پاک کردن لکه‌ی جوهر از روی لباس‌ها را بداند یا با مطالعه‌ی کتاب‌های آشپزی بتواند غذاهای سالم‌تر و خوش‌مزه‌تری تهیه کند.

□ وقتی شغلی را خوب یاد گرفتیم دیگر نیازی به مطالعه‌ی بیشتر نیست؟

■ نه، باید باور کنیم که مطالعه هم مثل آب آشامیدنی، نیاز هر روز ماست. مثلاً یک دکتر را در نظر بگیرید. اگر دائم مطالعه نکند و از داروهای جدید و روش‌های نو بی‌خبر بماند، بعید نیست به دیگران آسیب بزند یا کارش را از دست بدهد. پس تا وقتی شغل داریم، نیاز به مطالعات شغلی هم داریم.

با این که پزشکی مخصوصاً در آن زمان‌ها شغل نان‌و‌آب داری بود، اما آن‌ها سرانجام دنباله‌رو دل‌شان شدند و در این راه بسیار هم موفق بودند. شاید اگر مطالعات شغلی خود را ادامه می‌دادند، سرانجام یک پزشک معمولی می‌شدند. ولی با پیگیری مطالعات

باید باور کنیم که مطالعه هم مثل آب آشامیدنی، نیاز هر روز ماست

ذوقی خود، در عرصه‌ی ادبیات، به افتخارات ملی ما بدل شدند.

اگر مثلاً تا چهل سالگی با شعر و ادبیات بیگانه باشیم، بعد از آن چندان به درمان نخواهد خورد و به آدم «خشک» و بی‌احساسی بدل خواهیم شد.

□ گاهی درس‌ها آن‌قدر

زیاد است که فرصتی برای مطالعات اعتقادی و ذوقی نمی‌ماند!

■ باید وقت خود را مدیریت کنیم. هیچ آدم عاقلی در شب امتحان ریاضی وقتش را صرف خواندن شعر نمی‌کند. گاهی لازم است به یک نوع

مطالعه اهمیت بیشتری بدهیم. مثلاً وقتی امتحانات تمام شد یا در تعطیلات تابستان فرصت خوبی برای مطالعات ذوقی خواهیم داشت.

□ راهی هست که هر سه مطالعه را در یک مسیر هدایت کنیم؟

■ بله، انواع مطالعه ممکن است در برخی جاها مشترک باشند. به طور مثال معلم دینی شما ممکن است علاقه‌ی خاصی به مطالعات اعتقادی داشته باشد. یعنی مطالعات شغلی و ذوقی‌اش یکی باشد. شما هم اگر موفق به این کار شوید البته به نفع‌تان خواهد بود.

□ مطالعه‌ی شعر و داستان و رمان در زندگی به چه درد می‌خورد؟

■ کمترین فایده‌اش این است که دایره‌ی واژگان شما وسیع‌تر می‌شود و برای بیان افکار خودتان کلمه‌های بیشتری یاد می‌گیرید و بهتر می‌توانید منظور خود را بیان کنید. در نتیجه ارتباط شما با دیگران بهتر می‌شود. همچنین، حس زیبا شناسی و درک شما نسبت به پدیده‌های خلقت تقویت می‌شود. وقتی این بیت مولانا را در باره‌ی روزه گرفتن می‌خوانیم: «گر

تو این انبان ز نان خالی کنی / پر ز گوهرهای اجلاسی کنی» فرق می‌کند با این که بگوییم: «اگر روزه بگیری و شکمت را خالی نگه‌داری، وجودت آکنده از رحمت و برکت پروردگار خواهد شد.»

□ گاهی مثلاً به موضوع گردش‌گری علاقه داریم اما می‌دانیم که با نیاز شغلی ما فاصله دارد. در این صورت چه باید بکنیم؟

■ بیشتر وقت‌ها که فکر می‌کنیم یک موضوع با نیازهای ما سازگار نیست، به این دلیل است که اطلاع کافی از آن موضوع نداریم. اگر در باره‌ی همین گردش‌گری اطلاعات بیشتری داشته باشیم، چه بسا نظرمان عوض شود. در هر صورت پیشنهاد بنده این است که علاقه‌ی خودتان را دست‌کم نگیرید و در باره‌اش تحقیق کنید.

□ چندتا توصیه هم داشته باشید، ممنون می‌شویم.

■ تا جای ممکن امکان مطالعه‌ی کتاب‌های خوب را برای خودتان ایجاد کنید. مثلاً اگر امکان عضویت در کتابخانه را ندارید، با هم کلاسی‌های خود جمع شوید و با کتاب‌هایی که خوانده‌اید، یک کتابخانه‌ی کلاسی درست کنید تا بتوانید از کتاب‌های یکدیگر استفاده کنید.

سعی کنید در مناسبت‌های مختلف مثل ایام سوگواری محرم، عید مبعث، میلاد امامان و غیره کتابی در باره‌ی آن مناسبت مطالعه کنید.

از نمایشگاه‌های کتاب غافل نشوید. حتی اگر پول کافی برای

خرید کتاب نداشته باشید، با پرسه زدن در کتاب‌فروشی‌ها پی می‌برید که چه کتاب‌های خوبی را هنوز نخوانده‌اید. همین کار به شما انگیزه خواهد داد به نحوی آن‌ها را تهیه و مطالعه کنید

□ تشکر می‌کنیم از این که وقت خود را در اختیار ما گذاشتید.

■ من هم امیدوارم این حرف‌های ما، دوستان نوجوان را به مطالعه تشویق کند.

